

N. J. POLAK-FONDS

De redactie verleent gaarne plaatsing aan de volgende mededeeling:

Het 25 jarig ambtsjubileum van Professor Dr. N. J. Polak geeft het comité tot voorbereiding van de huldiging van Z. H. Geleerde de geleheid een denkbeeld van Professor Polak te verwezenlijken. De jubilaris heeft namelijk reeds lang geleden de wensch geuit, dat op de een of andere manier een geldsom bijeengebracht zou worden om daaruit de studiekosten te bekostigen van oorlogsslachtoffers of kinderen — dan wel weezen — van oorlogsslachtoffers wier aanleg en karakter het gewenscht maken, dat zij in de gelegenheid worden gesteld de studie aan de Nederlandsche Economische Hoogeschool te volgen of te volbrengen, niettegenstaande het door den oorlog op een of andere wijze veroorzaakt gebrek aan geldmiddelen dit anders onmogelijk zou maken. De bedoeling is uit deze gelden de studie van dergelijke jongelui geheel te betalen, dan wel de eigen daarvoor beschikbare middelen te dien einde aan te vullen, zoodanig, dat de betrokkenen niet slechts de colleges aan de Hoogeschool zou kunnen volgen en het vereischte studiemateriaal kunnen aanschaffen, maar bovendien ter vorming van hun karakter op normale wijze aan het studentenleven te kunnen deelnemen.

Het comité wekt gaarne een iegelijk, die op den een of andere wijze den jubileerenden hoogleeraar van zijn waardeering wil doen blijken, op om een bedrag te storten op een daartoe geopende rekening bij R. Mees & Zoonen ((postgiro No. 6400) te Rotterdam onder den naam N. J. Polak-Fonds.

Het ligt in de bedoeling deze rekening over circa een half jaar af te sluiten en het saldo over te dragen aan het Bestuur van het Hoogeschoolfonds, welk Bestuur zich bereid verklaarde de hiervoor bijeengebrachte gelden onder beheer te nemen en deze op de aangegeven wijze te besteden.

Wij wekken gaarne alle oud-leerlingen van Professor Polak, zoowel van de Nederlandsche Economische Hoogeschool als van andere instellingen, en voorts een ieder, die met deze gedachte kan instemmen, op een bedrag voor dit sympathieke doel te bestemmen.

31ste ACCOUNTANTS-DAG VAN HET NEDERLANDSCH INSTITUUT VAN ACCOUNTANTS, GEHOUDEN OP 30 NOVEMBER 1946, TE AMSTERDAM ¹⁾

Korte samenvatting van de inleiding van Prof. Dr. P. J. A. Adriani
HET NEDERLANDSCH EN BELGISCH BELASTINGSTELSEL
GEZIEN IN HET GEHEEL DER THANS GELDENDE
BELASTINGSYSTEMEN

Wanneer men in het kader van de te stichten tol-unie tusschen België en Nederland tot een nauwe samenwerking tusschen deze landen wenscht te geraken, zullen vele moeilijkheden tengevolge van de groote

¹⁾ Vroeger werden de referaten alsmede een stenografisch verslag van de gehouden discussies volledig, zij het als een afzonderlijke bijlage, in ons tijdschrift opgenomen. Papierschaarschte noopt ons thans nog van dit gebruik af te wijken. Wij hopen echter, dat volgend jaar het oude gebruik weer in eere kan worden hersteld.

verscheidenheid, welke er op allerlei gebied tusschen beide landen bestaat, moeten worden opgelost. De inleider zal zich beperken tot het economische terrein en wel meer speciaal tot de fiscale structuur van beide landen, omdat deze misschien wel een belangrijke rol zal spelen. Het is daarbij niet de bedoeling receptjes te geven om tot oplossing te komen van de groote moeilijkheden, die overwonnen moeten worden. Voorts kan het onderwerp niet in zijn geheel omvang worden behandeld; dat is onmogelijk, daarover zou men boekdeelen kunnen schrijven. De inleider zal zich hoofdzakelijk beperken tot de economische zijde. Bij het behandelen van enkele problemen daarbij aan de orde komend, zal hij zich zeker niet beperken tot België en Nederland alleen, maar eveneens nagaan of, en zoo ja, hoe ook andere landen met dezelfde problemen worstelen.

Allereerst iets over de historie; de inleider zal dan hoofdzakelijk blijven stilstaan bij de inkomstenbelasting, de belasting van de naamlooze vennootschap en in verband daarmee de belasting van de buitenlanders. Dit is eigenlijk de kern van zijn betoog. Vervolgens zal hij even aanstippen de omzetbelasting en de andere belastingen die er nog zijn; de nieuwe belastingen, zooals de kapitaalheffing e.d. teneinde in dit verband een vergelijking te trekken tusschen de richting die men in België opgaat en die, welke wij hier denken in te slaan.

Thans de historie. De nieuwe historie van het belastingwezen kunnen wij laten beginnen bij de Fransche Revolutie en dan blijkt, dat Nederland en België hetzelfde beginpunt hebben in de Fransche wetten. Tot 1830 waren wij één land en hadden wij dus ook dezelfde belastingwetten. In 1821 kregen de landen gezamenlijk de Wet op het Belastingstelsel. Toen beide landen in 1830 uit elkaar gingen, schoten uit den gemeenschappelijken stam geheel verschillende loten. In 1830 bestond er geen inkomstenbelasting. Daar waren wij nog lang niet aan toe. Wij kenden een patentbelasting, een primitieve belasting op de bedrijven naar allerlei uiterlijke kenmerken, o.a. geheven bij een naamlooze vennootschap, naar aanleiding van de dividenden. Die patentbelasting heeft in beide landen geruimen tijd bestaan. In 1830 kenden wij bovendien de grondbelasting en de personeele belasting, die beoogden de meer welgestelden extra te belasten.

Het is voor een goed begrip van de hiernavolgende beschouwingen noodig te wijzen op de twee totaal verschillende vormen, waarin de inkomstenbelasting in de verschillende landen geheven wordt. Te onderscheiden is, een analytische en een synthetische inkomstenbelasting. De analytische inkomstenbelasting is een belasting, waarbij men de opbrengst op zichzelf belast; de opbrengsten uit bedrijf, uit kapitaal, uit arbeid, uit grondbezit. Een belasting derhalve op datgene, wat aan rijkdommen in een bepaald land wordt voortgebracht. Het is een belasting van een veelheid, niet van een eenheid, het inkomen. De synthetische inkomstenbelasting stelt den mensch in het centrum en dien mensch wil men belasten naar zijn draagkracht. Die draagkracht wordt dan o.a. afgemeten naar zijn inkomen. Terwijl wij dus in het eene geval het object belasten, de opbrengst die in het land ontstaat, richt het andere systeem zich op den mensch en belast den mensch naar zijn inkomen. Het synthetische systeem past bij een crediteuren-land; het analytische bij een debiteuren-land. Bij de synthetische inkomstenbelasting kan men de progressie onbeperkt toepassen. Het voordeel van de analytische inkomstenbelasting is, dat men kan komen tot een differentiatie van de tarieven, waarbij rekening wordt gehouden met het al dan niet duur-

zame van de opbrengst, het al dan niet riskante ervan, met de verkrijgingsmoeite die aan de opbrengst verbonden is, enz. Bij de synthetische inkomstenbelasting kan men weer zeer gemakkelijk rekening houden met allerlei persoonlijke omstandigheden, gehuwd of ongehuwd, kinderen, zwaardere lasten, enz. De analytische methode biedt echter weer de mogelijkheid van heffing aan de bron. Men verwachtte echter niet, dat een bepaald systeem in welk land ook consequent wordt doorgevoerd. Men vindt bijv. bij de analytische opbrengstenbelasting kinderaftrek, gehuwdenaftrek, zelfs progressie. De lijn wordt dus niet strak getrokken in de praktijk, maar de theoretische blik op het vraagstuk ligt bij de analytische toch anders dan bij de synthetische inkomstenbelasting.

Hoe is nu de ontwikkeling in Nederland en België na 1830? Nederland laat in 1892/'93 de patentbelasting plaats maken door Pierson voor een gesplitste inkomstenbelasting. In 1914 maakt deze plaats voor de bronnenfictietheorie, terwijl volgens het besluit van 1941 het reële stelsel toepassing vindt. Dit neemt niet weg, dat in Nederland steeds één principe op den voorgrond heeft gestaan. Wij gaan uit van den mensch, den mensch belasten wij naar een zekeren maatstaf, het inkomen, al wordt dit in den loop van de jaren ook verschillend opgebouwd. België heeft langer de patentbelasting gehouden. In 1919 komt er na een voorstudie van den Heer Ingenbleek een inkomstenbelasting, die zuiver analytisch is opgebouwd, bestaande uit drie belastingen:

- a. de grondbelasting op de inkomsten uit den grond en de gebouwen
- b. een mobilienbelasting op de inkomsten uit het roerend kapitaal
- c. de bedrijfsbelasting op de inkomsten uit onderneming en arbeid in het algemeen.

Men zag echter wel in, dat ook het synthetische systeem zekere voordeelen had en daarom kwam er in België boven deze belastingen op de opbrengsten nog een overkoepelende, aanvullende persoonlijke belasting, geheven van het geheele inkomen, geheven van den mensch.

De opbouw van de grondbelasting is in België anders geworden dan bij ons. In Nederland staat de schatting van de belastbare opbrengst muurvast; de grondbelasting is een vaste last, waardoor de leer van de amortisatie nieuwen grond gekregen heeft. In België herziet men de belastingopbrengst periodiek. In 1950 zal men tot een nieuwe schatting overgaan. In België is dus de grondbelasting te beschouwen als een onderdeel van het systeem van de inkomstenbelasting. In Nederland staat de grondbelasting buiten het stelsel van de inkomstenbelasting; het is een belasting, die naast de inkomstenbelasting geheven wordt.

Naar de meening van den inleider ligt het zwaartepunt van de heffing in België bij de opbrengstbelastingen. Ook in Frankrijk heeft men een soortgelijk systeem als in België met de „impôt générale" er over heen. In Amerika vertoont het systeem veel gelijkenis met het onze, evenals het Canadeesche stelsel. De Engelsche belasting lijkt oogen-schijnlijk meer op de Fransche en de Belgische. De opbrengsten worden belast stuk voor stuk. Maar deze heffingen op de opbrengsten worden eigenlijk als voorloopig beschouwd. Aan het einde van het jaar wordt het geheele inkomen vastgesteld, de aftrek bijv. wegens huwelijk en kinderaantal berekend, de verschuldigde belasting bepaald en verrekend met hetgeen reeds betaald is.

Het te veel betaalde — en dit is in den regel het geval — ontvangt men van den fiscus terug. In wezen is het derhalve een belasting naar het geheele inkomen. Men is verbaasd, dat dit ingewikkelde systeem, dat sinds 1842 toepassing vindt, niet de minste moeilijkheid schijnt op te leveren.

Thans iets over het systeem van heffing bij de bron. In Frankrijk, België en Engeland vindt dit systeem toepassing. Ook wij kennen het bij de loon- en dividendbelasting, maar bij ons hebben deze belastingen het karakter van een vooruitbetaling op de later schuldig wordende inkomstenbelasting. Dit is in België niet het geval. Daar wordt de belasting bij de bron geheven en daarmee is het afgelopen. Wie de belasting draagt doet er niet toe.

Wat het jaar betreft, waarover de belasting wordt geheven valt op te merken, dat bij ons de definitieve inkomstenbelasting over het jaar zelf wordt geheven; dus belasting 1946 over inkomen 1946. In België heft men de belasting over de opbrengsten, die in het vorig jaar zijn genoten.

De Belgische rechtspraak is kort na de invoering van de nieuwe belasting uitgegaan van een zeer ruim winstbegrip. Winst, zeide de rechtspraak, is alles wat er bij komt, ongeacht de oorzaak; of de toename uit bedrijfsuitoefening is voortgekomen, of uit iets anders, het doet niets ter zake. Langzamerhand heeft de rechtspraak echter het winstbegrip steeds meer beperkt, zoodat uiteindelijk de rechtspraak tot de uitspraak kwam: Winst is alleen datgene, wat uit de bedrijfsuitoefening is voortgekomen. Toen greep de wetgever in en stelde vast: Winst is al datgene, wat er bij komt. Winst is ook de meerwaarde, die gerealiseerd of tot uitdrukking gebracht wordt. Onze rechtspraak is precies tegengesteld geweest. Wij zijn onder de wet van 1914 met een zeer eng begrip begonnen. Langzamerhand is de rechtspraak tot de conclusie gekomen: alle voordeelen in het bedrijf genoten, moeten als fiscale winst worden beschouwd. Dit komt tot uitdrukking in de vermogensvergelijking van ons Besluit 1941. Hier is dus tusschen België en Nederland overeenstemming. In de Belgische wet treffen wij echter nog een zeer merkwaardige bepaling aan. Allereerst een onderneming in liquidatie; winst is dan wat er uitkomt, vergeleken met wat er vroeger ingebracht is; dat is het normale bedrag, waarvoor de thans aanwezige goederen vroeger zijn aangeschaft. Om de waardedaling van de franc tot uitdrukking te brengen wordt dit bedrag met een zekeren coëfficiënt vermenigvuldigd. Bij de kapitaalheffing wordt weer naar deze voorschriften verwezen. Het bezwaar is, dat de coëfficiënt eindigt in 1927, d.w.z. dan wordt zij op één gesteld en heeft dus geen beteekenis meer. Het Belgische bedrijfsleven is thans doende te bewerkstelligen, dat de coëfficiënt zoodanig wordt vastgesteld, dat bij de berekening van den winst ook de tegenwoordige waardedaling van de franc tot uitdrukking zal komen.

Een zeer merkwaardige bepaling treffen wij aan in art. 27 van par. 2bis letter A, handelende over de meerwaarde. De meerwaarde, die gerealiseerd is, of die in de boeken tot uitdrukking is gebracht is winst; maar wanneer de tot uitdrukking gebrachte meerwaarde commercieel niet tot de winst wordt gerekend, wordt zij ook fiscaal buiten beschouwing gelaten.

De Nederlandsche wet berekent voor de firma de winst als geheel en deelt haar daarna aan de firmanten toe. Aanvankelijk had men in België hiertegen bezwaren en wenschte men de firmanten slechts te belasten voor dat deel van de winst, dat zij inderdaad genieten. De gereserveerde winst blijft in de zaak en heeft voor hun persoonlijk leven geen beteekenis. De Duitschers hebben echter tijdens de bezetting gelast, dat de geheele winst bij de firmanten moet worden belast. Het gevolg van het aanvankelijk toegepaste systeem in België was, dat de reserve

bij de firma ontsnapte aan de aanvullende personeele belasting, die alleen van de personen wordt geheven.

Thans de naamlooze vennootschap. Houdt men in het oog, dat in België de resultaten van de productiviteit worden belast, dan volgt hieruit, dat de winst wordt belast in de bedrijfsbelasting, onverschillig wie produceert. De winst wordt dus belast bij elken ondernemer; ook bij den ondernemer-naamlooze vennootschap. Hoe staat het met de belasting van de reserve, vraagt spreker. De geheele winst wordt in de bedrijfsbelasting, de uitgedeelde winst in de mobilienbelasting belast. Hierdoor ontstaat een dubbele heffing over het uitgekeerde gedeelte, waarom is bepaald, dat het winstgedeelte, dat reeds door de mobilienbelasting wordt getroffen, voor de bedrijfsbelasting buiten beschouwing blijft. Zoo was inderdaad ook het systeem voor de naamlooze vennootschap. Ook hierin werd tijdens de bezetting door de Duitschers verandering gebracht. Door hen werd bepaald, dat de geheele winst moest belast worden door de bedrijfsbelasting en de uitgedeelde winst daarenboven door de mobilienbelasting. Dit heeft echter in België geen algemeene instemming gevonden, zoodat er mede rekening gehouden moet worden, dat men hierin verandering brengt.

Hiermede komen wij aan het algemeene vraagstuk van de belasting van de onderneming als zoodanig. Speciaal in de landen, waar de inkomstenbelasting wordt geheven naar het geheele inkomen, staat men voor de vraag, hoe de N.V. belast behoort te worden. In dit verband dringt zich de vraag op, wie draagt eigenlijk deze belasting. De aandeelhouders? In Amerika is daaromtrent veel literatuur verschenen en men betwijfelt zeer sterk, of de belasting wel voor rekening van de aandeelhouders komt. Zij zou dus via de loonen en prijzen worden afgewenteld. Om dit te voorkomen, zou men aandeelhouders en N.V. willen vereenzelvigen, hetgeen op bezwaren stuit voor wat betreft de niet uitgedeelde winst, de reserve. Dit is ook niet juist. De N.V. is iets aparts; zij moet afzonderlijk belast worden. Maar hoe dan te handelen met de reserve? In 1936 heeft men op alle reserves bij de naamlooze vennootschap een speciale belasting gelegd. In 1939 werd dit systeem reeds opgeheven, omdat bleek, dat hierdoor in het bijzonder de jonge bedrijven, die de expansie hoofdzakelijk uit reserves moeten financieren, worden getroffen. Een ander bezwaar tegen een dergelijk systeem is, dat alle krachten in het werk worden gesteld, om de winst te drukken en men de neiging zal krijgen meer met vreemd dan met eigen vermogen te financieren. Hiermede zou derhalve een ongezonde financieringsmethode in de hand worden gewerkt. Men heeft de oplossing willen zoeken in de verplichting, dat de N.V. ieder jaar haar reserve in bonus-aandeelen moet uitdeelen. De Amerikaansche rechtspraak bleek echter niet bereid een bonus-aandeel als inkomen te beschouwen; het werd dus niet belast. Men heeft in Amerika verschillende voorstellen gedaan om het vraagstuk tot oplossing te brengen, o.m. het voorstel, dat zegt: De reserves kunnen wij niet belasten, doch op het moment dat een reserve in het bedrijf wordt geïnvesteerd, zoodat het bedrijf dienovereenkomstig wordt vergroot, ontstaat er voor de aandeelhouders een voordeel, met als gevolg dat wij op dit moment de aandeelhouders kunnen belasten.

Samenvattend kan wat dit onderdeel betreft worden gesteld, dat wat in ons land en vooral in België op het gebied van de worsteling met de reserves is waar te nemen, ook in andere landen kan worden geconstateerd; overal worstelt men met de reserves.

In Nederland kennen wij naast de belasting van den mensch in de inkomstenbelasting, een apart hoofdstuk voor de belasting van de buitenlanders. In België houdt men met de hoofdlijn dat slechts de opbrengsten, welke binnen de grenzen ontstaan, worden belast, niet steeds rekening. Ook allerlei inkomsten, die uit het buitenland naar België toevloeiën worden door de belasting getroffen, zij het met een lager tarief. De winst wordt bijv. voor $\frac{1}{4}$ belast en andere inkomsten met een speciaal lager tarief. Hier is een terrein vol voetangels en klemmen, omdat wij in Nederland de autonome bepaling tegen dubbele belasting kennen en in de tweede plaats het verdrag België—Nederland, hetwelk dubbele belastingen in allerlei gevallen uitsluit. Een autonome bepaling als de onze ter voorkoming van dubbele belasting, kent België niet. België belast eenvoudig de buitenlandsche inkomens met een lager tarief. Het verdrag heeft echter een groote uitwerking gehad, omdat hierdoor vele heffingen onmogelijk zijn geworden.

Wat de omzetbelasting betreft is men in België voor de meest belangrijke goederen gekomen tot een eenmalige heffing. Het is een gemengd systeem, waarbij echter de eenmalige heffing domineert. Daarnaast staat de weeldebelasting e.d., diensten worden in België zeer matig belast. Engeland kent echter de meermalige heffing. Het zal zeer veel moeilijkheden geven tot een bevredigende oplossing te komen, bij het tot stand brengen van een aanpassing, welke zal moeten geschieden in het kader van de tol-unie.

Tenslotte nog de nieuwe belastingen. In landen als Amerika en Engeland zijn de oorlogswinsten en de extra-winsten tijdens den oorlog met zeer hooge percentages belast. Engeland ging tot 100 % doch volgens de Engelsche methode ontving men na den oorlog 20 % terug. Voor Nederland is in het bijzonder de Amerikaansche methode interessant, omdat men daar van een zeker vergelijkingspunt uitgaat. Nu is het mogelijk, dat men uitgaande van deze basis in een bepaald jaar een belangrijke winst maakt; in een ander jaar een verlies. Dan ontstaat een z.g. negatieve meerwinst, die wordt gecompenseerd met het volgende jaar; de gewone verliescompensatie. Tengevolge van het feit, dat de Excess Profits Tax in 1946 werd afgeschaft verdwijnt tevens de mogelijkheid van verliescompensatie, juist op het moment, dat het bedrijfsleven voor groote moeilijkheden wordt gesteld, tengevolge van de overschakeling van oorlogs- op vredesproductie. De Amerikaansche wet opent hier de mogelijkheid tot compensatie met het jaar of de jaren, dat men er boven was.

In het najaar van 1945 werden in België een drietal nieuwe belastingen ingevoerd, te weten:

- a. een belasting op de extra-winsten, te vergelijken met onze vermogensaanwasbelasting. Het is een belasting op het bedrijf, waarin een speciale bepaling voorkomt die de zwart-handelaren treft.
- b. een belasting van de winsten, ontstaan door levering aan den vijand. Deze winsten worden voor 100 % belast.

Er is in zooverre een verschil met Nederland, dat wij de vermogens-toeneming belasten, terwijl men in België de extra-winst, gemaakt door handel en bedrijf, belast.

- c. de kapitaalheffing. Deze belasting is een unicum. De Belgische belastingadministratie acht aangifte van het vermogen niet noodzakelijk. Zij meent te kunnen volstaan met de bedragen die haar bekend

zijn uit geblokkeerde gelden en effectenregistratie. Van deze bedragen wordt 5 % geheven. Op deze wijze laat men echter de schuldverhouding van A aan B buiten beschouwing. Neen, is het antwoord van de Belgische belastingadministratie, A kan zijn schuld aan B met 5 % verminderen. De heffing van naamlooze vennootschappen heeft men al zeer eenvoudig opgelost door te bepalen, dat de N.V. boven het kapitaal 5 % nieuwe aandelen creëert en deze aan den fiscus afdraagt. Ook in Frankrijk kent men bij de heffing op het kapitaal de mogelijkheid met aandelen te betalen.

De Fransche fiscus heeft op een bepaald moment getracht een deel van deze aandelen ter beurze te verkoopen, hetgeen een belangrijke koersdaling ten gevolge had. In België is men van meening, dat de fiscus niet tot verkoop behoeft over te gaan, omdat men verwacht, dat de naamlooze vennootschappen zich wel tot den fiscus zullen wenden, om hun aandelen terug te koopen.

De inleider heeft geen gelegenheid gehad de indirecte belastingen, de registratierechten, die in België zeer hoog zijn, te behandelen. Wat de indirecte belastingen betreft, hoopt hij, dat België het Nederlandsche voorbeeld zal overnemen.

De samenwerking tusschen beide landen zal niet alleen moeten resulteren in het vinden van een oplossing voor een aantal moeilijkheden, doch naar de meening van den inleider zal het ook noodzakelijk zijn den bouw van ons geheelen systeem tot een voorwerp van afzonderlijke studie te maken. Of Nederland haar systeem van heffing van de directe belastingen kan blijven gronden op de persoon, of dat wij hiervoor het object der opbrengst in de plaats moeten stellen, zal mede van de toekomstige positie van ons land afhangen.

Korte samenvatting van het prae advies van L. van Essen Lzn

HET BEROEPSGEHEIM, IN HET BIJZONDER DAT VAN DEN ACCOUNTANT

Wat is een geheim? Een geheim is een feit, dat slechts aan één of aan weinige personen bekend is, bij welker verborgenhouding de persoon of personen, wie(n) het aangaat, belang heeft of belang hebben, zoodat bekendmaking daarvan hem (hen) altijd gedurende een bepaalden tijd, in het algemeen of onder bepaalde omstandigheden, ongewenscht is. Aldus definieert de inleider het begrip „geheim”.

De wensch iets geheim te houden spruit voort uit de natuurlijke zucht tot zelfhandhaving, tot zelfverdediging van den mensch. Onder bepaalde omstandigheden heeft de mensch er echter behoefte aan, een ander deelgenoot van zijn geheim te maken. De mensch, die in zorg verkeert, in zielszorg, in zorg voor zijn gezondheid, voor zijn zaken, wil daarover spreken met een vertrouwde: een geestelijke, een medicus, een advocaat, een accountant; wil dien vertrouwde bekend maken met zijn moeilijkheden, opdat hij steun, raad, behandeling, voorlichting kan verkrijgen. Van oudsher heeft men het bewaren van geheimen beschouwd als een plicht van hoog ethisch karakter. Deze ethische plicht is tot een